

Πετρέλαιο και εξελίξεις στη Μέση Ανατολή

Η ανοδική πορεία του μαύρου χρυσού

Από τις αρχές Φεβρουαρίου, πέντε σημαντικά γεγονότα, που σχετίζονται άμεσα με την αστάθεια στη Μέση Ανατολή και στη Βόρεια Αφρική, ώθησαν ανοδικά την τιμή του πετρελαίου στις διεθνείς αγορές:

- ✓ Η έκρηξη (5 Φεβρουαρίου) σε δύο σημεία του αγωγού φυσικού αερίου El Arish-Ashqelon, που κάλυπτε το 43% των αναγκών του Ισραήλ σε φυσικό αέριο, και του αγωγού El Arish-Aqaba, που παρέχει αιγυπτιακό φυσικό αέριο στην Ιορδανία.
- ✓ Η απεργία (14 και 15 Φεβρουαρίου) των Αιγύπτιων εργατών στον μήκους 200 μιλίων ενεργειακό αγωγό SUMED (Suez-Mediterranean Pipeline), που συνδέει το Ain Sukhna (νότια του Σουέζ στην Ερυθρά Θάλασσα) με το Sidi Kerir (δυτικά της Αλεξάνδρειας στη Μεσόγειο Θάλασσα) και μέσω του οποίου πραγματοποιείται αμφίδρομη μεταφορά πετρελαίου και φυσικού αερίου.
- ✓ Η αποστολή του στολίσκου του ιρανικού πολεμικού ναυτικού στην Ανατολική Μεσόγειο και ο κατάπλους του στο συριακό λιμάνι της Λατάκιας (25 Φεβρουαρίου), όπου θα ελλιμενίζεται για ένα χρόνο και θα συμμετέχει σε κοινές ναυτικές ασκήσεις με το πολεμικό ναυτικό της Συρίας.
- ✓ Η πρόσφατη αιματηρή εξέγερση του λιβυκού λαού κατά του καθεστώτος του συνταγματάρχη Καντάφι, που επιδείνωσε περαιτέρω την κατάσταση ασφάλειας στην Ανατολική Μεσόγειο, αλλά και προκάλεσε τη μείωση περίπου κατά το ένα τρίτο της μέσης ημερήσιας παραγωγής πετρελαίου (η μέση ημερήσια παραγωγή πετρελαίου της Λιβύης ανέρχεται σε 1.800.000 βαρέλια ή 2% της μέσης ημερήσιας παγκόσμιας κατανάλωσης). Το ειρηνευτικό σχέδιο του προέδρου της Βενεζουέλας, Ούγκο Τσάβες, δεν θα πρέπει να θεωρείται ελπιδοφόρο για τον τερματισμό της κρίσης στη Λιβύη, διότι αφενός δεν ικανοποιεί το κύριο αίτημα του λιβυκού λαού περί «απομάκρυνσης του Καντάφι από την εξουσία» και αφετέρου «οδηγεί τη χώρα σε μια μακρόχρονη περίοδο εμφυλίου πολέμου».
- ✓ Η άφιξη από την Ερυθρά Θάλασσα στην Ανατολική Μεσόγειο (2 Μαρτίου) των δύο πολεμικών πλοίων του αμερικανικού πολεμικού ναυτικού.

Οι πιθανότητες για περαιτέρω επιδείνωση της κατάστασης ασφάλειας υπερτερούν, αφού ο Λίβυος ηγέτης παραμένει στην εξουσία και αντεπιτίθεται κατά των ανατολικών περιοχών της Κυρηναϊκής, που κατέλαβαν οι αντικυβερνητικές δυνάμεις. Το αμερικανικό πεντάγωνο προετοιμάζεται για πιθανή επέμβαση στη Λιβύη. Η Ανατολική Μεσόγειος έχει «κορεσθεί» από αντίπαλες ναυτικές δυνάμεις (των ΗΠΑ: USS Kearsarge, USS Ponce, του Ιράν: FFG Alvand, AORH Kharg, της UNIFIL: UNIFIL Maritime Task Force, κτλ), και επιπρόσθετα, ανάλογες εξεγέρσεις είτε είναι σε εξέλιξη, είτε αναμένονται και σε άλλες πετρελαιοπαραγωγούς αραβικές χώρες. Για παράδειγμα, αν πραγματοποιηθούν παρόμοιες εξεγέρσεις στη Σαουδική Αραβία (πρώτη πετρελαιοπαραγωγό χώρα σε παγκόσμιο επίπεδο), η οποία παράγει περισσότερα από 12.000.000 βαρέλια/ημέρα (U.S. Energy Information Administration, τέλη του 2010), που αντιστοιχούν περίπου στο 14% της μέσης ημερήσιας παγκόσμιας κατανάλωσης πετρελαίου, τότε, η τιμή του μαύρου χρυσού θα παρουσιάσει μια «ξέφρενη» ανοδική πορεία προς τα 200 δολάρια/βαρέλι, ακόμη κι αν η χώρα συνεχίσει να τροφοδοτεί τις διεθνείς αγορές.

Επιπτώσεις στην παγκόσμια οικονομία

Η μεταβατική περίοδος που σημειώνεται στον αραβικό κόσμο σε πολιτικο-κοινωνικό επίπεδο είναι άγνωστο πόσο θα διαρκέσει. Σίγουρα, όμως, δεν θα είναι βραχυχρόνια. Με τις υπάρχουσες ενδείξεις, το πλέον ρεαλιστικό σενάριο προβλέπει μια χρονική περίοδο τουλάχιστον δύο ετών, κατά την οποία θα διαμορφώνεται συνεχώς το πολιτικό status. Βέβαια, η ένταση θα αυξομειώνεται και θα επηρεάζει ανάλογα την κατάσταση ασφάλειας, την παραγωγή, την τιμή και την μεταφορά των υδρογονανθράκων, τις διεθνείς σχέσεις και συνεπώς την ευρωπαϊκή και παγκόσμια οικονομία.

Μια πιθανή επιδείνωση στην κατάσταση ασφάλειας της πετρελαιοπαραγωγού περιοχής της Μέσης Ανατολής, πέρα από την παραγωγή του πετρελαίου, είναι πιθανόν να επηρεάσει και τη θαλάσσια μεταφορά του προς τις διεθνείς αγορές. Υπάρχουν τρία ευαίσθητα σημεία, από τα οποία διέρχονται σε καθημερινή βάση τεράστιες ποσότητες πετρελαίου. Συγκεκριμένα:

- ✓ Από τα Στενά του Hormuz, μεταξύ Ιράν-Ομάν στην έξοδο του Περσικού Κόλπου, δεξαμενόπλοια μεταφέρουν 15,5 εκατομμύρια βαρέλια πετρελαίου ανά ημέρα (2009).
- ✓ Από το Bab el-Mandab, στο Κέρας της Αφρικής μεταξύ Υεμένης-Σομαλίας-Τζιμπουτί-Ερυθραίας, μεταφέρονται προς τις ευρωπαϊκές και αμερικανικές αγορές 3,2 εκατομμύρια βαρέλια πετρελαίου ανά ημέρα (2009).
- ✓ Από τη διώρυγα του Suez και τον ενεργειακό αγωγό SUMED (Suez-Mediterranean Pipeline), μεταφέρονται ημερησίως συνολικά περίπου 3 εκατομμύρια βαρέλια πετρελαίου (2009).

Οικονομικοί αναλυτές εκτιμούν ότι η ήδη υψηλή τιμή του πετρελαίου (στις 2 Μαρτίου, η τιμή του Brent στο Λονδίνο ξεπέρασε τα 117 δολάρια το βαρέλι και του αμερικανικού αργού τα 101 δολάρια στη Νέα Υόρκη, ενώ στις 3 Μαρτίου, οι τιμές στις διεθνείς αγορές κινήθηκαν πτωτικά λόγω της έντονης φημολογίας περί ειρηνευτικού σχεδίου για τη Λιβύη), σε συνδυασμό με την έλλειψη που πιθανόν να παρατηρηθεί τους επόμενους μήνες, θα λειτουργήσουν επιβραδυντικά για την ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας.

Παρόμοια κατάσταση είχε δημιουργηθεί το 2008, όταν η τιμή του μαύρου χρυσού στις διεθνείς αγορές έφθανε τα 149 δολάρια το βαρέλι. Όμως, ακολούθησε ύφεση της παγκόσμιας οικονομίας, και συνεπώς υποχώρησε και η ζήτησή του. Μετά το 2008, η παγκόσμια οικονομία παρουσιάζει αργή αλλά σταθερή ανάκαμψη. Σήμερα, σύμφωνα με στοιχεία του OPEC (οι χώρες του OPEC παράγουν συνολικά περίπου το 40% της παγκόσμιας ποσότητας πετρελαίου), η παγκόσμια κατανάλωση πετρελαίου ανέρχεται σε 88 εκατομμύρια βαρέλια την ημέρα. Εκτός της ΕΕ, οι ΗΠΑ, η Κίνα, η Ινδία και η Βραζιλία, λόγω της ανάπτυξής τους, θα απαιτήσουν μεγαλύτερες ποσότητες πετρελαίου. Επομένως, τα επόμενα χρόνια, προκειμένου να καλυφθούν οι ανάγκες της παγκόσμιας αγοράς ενέργειας, θα πρέπει να συνυπολογιστεί σε ετήσια βάση και μια σημαντική επιπρόσθετη ποσότητα, πέρα από τα 88 εκατομμύρια βαρέλια/ημέρα.

Επιπτώσεις στην ανάπτυξη των χωρών-μελών της Ευρωζώνης και της ΕΕ

Παρότι τις προηγούμενες ημέρες (1 Μαρτίου), η Κομισιόν αναθεώρησε προς τα πάνω τις προβλέψεις της για το ρυθμό ανάπτυξης στην ευρωζώνη το 2011, εντούτοις, διαφαίνεται ότι οι εξελίξεις στη Μέση Ανατολή και στη Βόρεια Αφρική πολύ πιθανόν να επηρεάσουν αρνητικά την οικονομία της ΕΕ.

Οι υψηλές τιμές του μαύρου χρυσού, σε συνδυασμό με την αναμενόμενη έλλειψή του, αφενός θα δημιουργήσουν πληθωριστικές τάσεις στις ευρωπαϊκές αγορές, και αφετέρου, θα επιβραδύνουν το ρυθμό ανάπτυξης των χωρών-μελών της ΕΕ.

Ο ρυθμός ανάπτυξης του 1,6% για την Ευρωζώνη και του 1,8 για τις υπόλοιπες χώρες-μέλη της ΕΕ το 2011, που προέβλεψε η Κομισιόν, είναι σχεδόν βέβαιο ότι δεν θα επιτευχθεί, εάν τόσο η κατάσταση ασφάλειας όσο και η παραγωγή πετρελαίου στη Μέση Ανατολή και στη Βόρεια Αφρική δεν βελτιωθούν.

Προβληματισμός από την κυβέρνηση για την αντιμετώπιση της κατάστασης

Η σχεδόν ασφαλής εκτίμηση για παρατεταμένη αστάθεια με αυξομειώσεις της έντασης στις πετρελαιοπαραγωγούς περιοχές της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής, που αναμένεται να διατηρήσει σε υψηλά επίπεδα την τιμή του πετρελαίου, προβληματίζει την ελληνική κυβέρνηση, η οποία όχι μόνο παρακολουθεί τις εξελίξεις για λόγους ασφάλειας και πιθανών μαζικών μεταναστευτικών ρευμάτων, αλλά μάλλον προετοιμάζεται και για επανασχεδιασμό της εθνικής ενεργειακής στρατηγικής.

Στην παρούσα φάση, πέρα από τις πιθανές επιπτώσεις στην ελληνική οικονομία, αναζητούνται απαντήσεις σε σημαντικά ερωτήματα, όπως:

- ✓ «Οδηγούμαστε σε μια μακροχρόνια περίοδο υψηλών τιμών του πετρελαίου και πιθανόν σε μια περιορισμένη πετρελαϊκή κρίση;»
- ✓ «Είναι πρακτικά εφικτός ένας άμεσος επαναπροσδιορισμός του ενεργειακού μείγματος;»
- ✓ «Απαιτούνται νέες διεθνείς συμβάσεις προμήθειας φυσικού αερίου και πετρελαίου, εάν είναι δυνατόν από μη αραβικές χώρες;»
- ✓ «Βραχυπρόθεσμα, είναι πρακτικά εφικτή η επιτάχυνση του ρυθμού ανάπτυξης του προγράμματος αξιοποίησης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ηλιακή ενέργεια, αιολική ενέργεια, βιομάζα, υδροηλεκτρική ενέργεια, κτλ);»
- ✓ «Απαιτείται επανακαθορισμός των στρατηγικών αποθεμάτων (σήμερα, η ποσότητα αυτή των πετρελαϊκών προϊόντων αντιστοιχεί σε τουλάχιστον 90 ημέρες της μέσης ημερήσιας εσωτερικής κατανάλωσης που καταγράφηκε κατά το προηγούμενο έτος);»

Γιαννακόπουλος Βασίλης